

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 34/2018-11

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 18. januára 2018 v senáte zloženom z predsedu Ladislava Orosza, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcu Miroslava Duriša, predbežne prerokoval sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátkou Mgr. Andreou Vaškovou, Ružová 43, Košice, vo veci namietaného porušenia jej základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Okresného súdu Bratislava II sp. zn. 10 C 187/2016 z 15. mája 2017, ako aj postupom, ktorý predchádzal jeho vydaniu, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDAKOVANÉ] o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 10. augusta 2017 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“) vo veci namietaného porušenia jej základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane

ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Okresného súdu Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 10 C 187/2016 z 15. mája 2017 (ďalej len „napadnuté uznesenie“), ako aj postupom, ktorý predchádzal jeho vydaniu.

Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že sťažovateľka je účastníčkou konania o zaplatenie 21 828,53 € s príslušenstvom na strane žalobkyne. Okresný súd v rámci tohto konania sťažovateľku vyzval na zaplatenie súdneho poplatku za návrh na začatie konania v sume 1 309,50 €. Sťažovateľka podala žiadosť o oslobodenie od súdnych poplatkov. Okresný súd napadnutým uznesením rozhodol tak, že sťažovateľke oslobodenie od platenia súdnych poplatkov nepriznal.

Sťažovateľka pred ústavným súdom tvrdí, že napadnuté uznesenie je nepreskúmateľné a arbitrárne, pretože v žiadosti o oslobodenie od súdnych poplatkov preukázala svoje aktuálne majetkové pomery, avšak okresný súd prihliadal aj na sťažovateľke vyplatenú náhradu za vyvlastnené pozemky v sume 13 251,47 €. K tomuto uviedla: *„Výplata určitej sumy žalobkyne v rámci vyvlastňovacieho konania bez ďalšieho nie je dostatočným podkladom pre záver, že sťažovateľka disponuje dostatkom finančných prostriedkov na zaplatenie súdneho poplatku v čase vzniku poplatkovej povinnosti. Súd vôbec nezisťoval bližšie okolnosti realizácie výplaty týchto finančných prostriedkov, pre záver o tom, že nimi sťažovateľka disponuje, mu postačilo púhe tvrdenie o tom, že jej boli vyplatené. Bez toho, aby mal súd za preukázané, kedy bola táto platba zrealizovaná, resp. že v čase vzniku poplatkovej povinnosti týmito finančnými prostriedkami sťažovateľka skutočne disponuje, je však súdom prezentovaný záver o dostatočnom množstve disponibilných finančných prostriedkov sťažovateľky nepodložený a arbitrárny.*

V tejto súvislosti uvádzame, že predmetná náhrada za vyvlastnenie bola sťažovateľke vyplatená približne rok pred podaním žaloby a v čase podania žaloby už sťažovateľka týmito finančnými prostriedkami nedisponovala. Vzhľadom na tú skutočnosť, že v rámci konania o oslobodenie od súdnych poplatkov preukazoval svoje aktuálne majetkové pomery, finančné prostriedky vyplatené 15 mesiacov pred podaním žiadosti o oslobodenie od súdnych poplatkov a v tom čase už spotrebované, do prehľadu o svojich majetkových pomeroch nezahrnula, a preto ani nepredpokladala, že by súd mal tento príjem skúmať.

Pokiaľ tak súd mienil urobiť, a považoval pre preskúmanie majetkových pomerov prijatie tejto platby za významné, mal sťažovateľku o tejto skutočnosti upovedomiť, resp. vyzvať ju na doplnenie okolností, za ktorých k výplate došlo. Nakoľko však všeobecný súd takto nepostupoval, nielenže rozhodol bez toho, aby spoľahlivo zistil skutkový stav, ale navyše bolo toto rozhodnutie pre sťažovateľku aj rozhodnutím prekvapivým.“

Sťažovateľka v závere svojej sťažnosti doplnila: „V prípade sporu sťažovateľky a žalovaného ide o spor, ktorý má vplyv na majetkovú sféru sťažovateľky. Žalovaným je spoločnosť, ktorej jediným spoločníkom je Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, t.j. štát, ktorý disponuje rozsiahlym personálnym a majetkovým aparátom na riešenie sporu pred súdom. Naproti tomu, žalobkyňa je starobná dôchodkyňa, ktorej jediným príjmom je starobný dôchodok v sume 302,80.- Eur mesačne, pričom tento dôchodok predstavuje menej ako štvrtinu vyrubeneho súdneho poplatku. Máme za to, že tieto skutočnosti bolo potrebné zohľadniť pri posúdení otázky, či od sťažovateľky možno spravodlivo požadovať zaplatenie súdneho poplatku za žalobu, čo však všeobecný súd neučinil.“

Vzhľadom na uvedené sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol:

„1. Právo sťažovateľky vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1, právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo sťažovateľky podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom a uznesením Okresného súdu Bratislava II zo dňa 15. 05. 2017, sp. zn. 10 C/187/2016 porušené boli.

2. Uznesenie Okresného súdu Bratislava II zo dňa 15. 05. 2017, sp. zn. 10 C/187/2016 sa ruší.

3. Sťažovateľke priznáva náhradu trov právneho zastúpenia...“

II.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy zjavne neopodstatnené alebo podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania.

O zjavnú neopodstatnenosť sťažnosti ide vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu alebo jeho rozhodnutím nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu alebo jeho rozhodnutím a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať taký návrh, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, realnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený posudzovať právne názory všeobecného súdu a preskúmať ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

Sťažovateľka namieta porušenie označených práv napadnutým uznesením okresného súdu a postupom, ktorý predchádzal jeho vydaniu, v rámci konania o jej návrhu na oslobodenie od súdnych poplatkov.

Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Majetok nadobudnutý v rozpore s právnym poriadkom ochranu nepožíva. Dedenie sa zaručuje.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o akomkoľvek trestnom čine, z ktorého je obvinený.

Účelom citovaného čl. 46 ods. 1 ústavy je zaručiť každému prístup k súdnej ochrane, k súdu alebo inému orgánu právnej ochrany. Základné právo zaručené čl. 46 ods. 1 ústavy umožňuje každému, aby sa stal po splnení predpokladov ustanovených zákonom účastníkom súdneho konania. Ak osoba splní predpoklady ustanovené zákonom, súd jej efektívne umožní (mal by umožniť) stať sa účastníkom konania so všetkými procesnými oprávneniami, ale aj povinnosťami, ktoré z tohto postavenia vyplývajú.

Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“), ktorú si osvojil aj ústavný súd, vyplýva, že „právo na súd“, ktorého jedným aspektom je právo na prístup k súdu, nie je absolútne a môže podliehať rôznym obmedzeniam. Uplatnenie obmedzení však nesmie obmedziť prístup jednotlivca k súdu takým spôsobom a v takej miere, že by uvedené právo bolo dotknuté v samej svojej podstate. Okrem toho tieto obmedzenia sú zlučiteľné s čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorý garantuje právo na spravodlivé súdne konanie, len vtedy, ak sledujú legitímny cieľ a keď existuje primeraný vzťah medzi použitými prostriedkami a týmto cieľom (napr. Guérin proti Francúzsku, rozsudok z 29. 7. 1998).

Uloženie poplatkovej povinnosti v občianskoprávných veciach nemožno samo osebe považovať za rozporné s právom na prístup k súdu v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy alebo čl. 6 ods. 1 dohovoru (napr. I. ÚS 176/03, I. ÚS 45/09, I. ÚS 464/2010, PL. ÚS 109/2011). Skutočnosť, že realizácia tohto základného práva môže podliehať obmedzeniam, vyplýva už z jeho povahy. Jeho realizácia totiž vyžaduje vytvorenie účinného systému súdnej ochrany práv jednotlivca zo strany štátu, ktorého schopnosť plniť svoju funkciu bude vždy prinajmenšom fakticky limitovaná. Ani jedno z uvedených ustanovení navyše nezaručuje právo na bezplatné súdne konanie (PL. ÚS 38/99).

Aby však konkrétna poplatková povinnosť obstála ako prípustný zásah do základného práva na súdnu ochranu, musí nielen sledovať legitímny cieľ, ale tiež rešpektovať ústavou predpokladané medze vyplývajúce z princípu proporcionality. Konkrétne opatrenie obmedzujúce právo jednotlivca na prístup k súdu musí byť primerané svojmu účelu (mutatis mutandis PL. ÚS 56/07, PL. ÚS 109/2011). V tejto súvislosti treba pripomenúť, že ESLP podrobuje obmedzenia práva na prístup k súdu sledujúce len fiškálny

účel a nemajúce vzťah k predmetu súdneho konania alebo šanci účastníka na úspech mimoriadne prísneho hodnoteniu z hľadiska záujmov spravodlivosti (napr. Podbielski a PPU Polpure proti Poľsku, rozsudok z 26. 7. 2005, bod 65).

Ústavný súd ďalej zdôrazňuje, že rozhodovanie o oslobodení od súdnych poplatkov patrí zásadne do rozhodovacej sféry všeobecných súdov (II. ÚS 134/2015, II. ÚS 361/2015, porovnaj tiež napr. uznesenie Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. III. ÚS 788/09). Je preto vecou judikatúry všeobecných súdov, aby vymedzila kritériá, z ktorých bude pri aplikácii zákonných ustanovení týkajúcich sa oslobodenia od súdnych poplatkov vychádzať (porovnaj I. ÚS 27/2014, III. ÚS 559/2011, III. ÚS 441/2014, II. ÚS 134/2015, II. ÚS 361/2015). Všeobecné súdy sú však pri rozhodovaní o priznaní oslobodenia od súdnych poplatkov povinné s ohľadom na všetky podstatné skutočnosti vyskytujúce sa v konkrétnom prípade a význam práva na súdnu ochranu v demokratickej spoločnosti primerane vyvažovať záujem štátu na vyberaní súdnych poplatkov za rozhodovanie sporov na jednej strane a záujem účastníka konania uplatňujúceho si svoj nárok (resp. práva) súdnou cestou (porovnaj Kreuz proti Poľsku, rozsudok z 19. 6. 2001, bod 66).

Ústavný súd už judikoval, že samotné nepriznanie oslobodenia od súdneho poplatku samo osebe ešte nesignalizuje porušenie základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu (porovnaj II. ÚS 142/04, III. ÚS 344/2012, II. ÚS 134/2015, II. ÚS 361/2015).

Ústavný súd je oprávnený v ojedinelých prípadoch zasiahnuť do rozhodnutí všeobecných súdov o poplatkovej povinnosti, a to iba za predpokladu, že by rozhodnutím všeobecného súdu o neoslobodení od povinnosti zaplatiť súdny poplatok došlo vzhľadom na výšku súdneho poplatku, posudzovanú v rámci konkrétnych okolností prípadu a ekonomických (finančných) možností sťažovateľa zaplatiť tento súdny poplatok, a vzhľadom na fázu konania pred všeobecným súdom k obmedzeniu samotnej podstaty práva sťažovateľa na súdnu ochranu (porovnaj Jedamski a Jedamska proti Poľsku, rozsudok z 26. 7. 2005, body 60 a 66). Príčinou uvedeného stavu býva najčastejšie úplná rezignácia všeobecného súdu na vyvažovanie verejného a súkromného záujmu, prípadne nedôsledné vyvažovanie (opomenutie podstatnej „premennej“ pri vyvažovaní).

Z uvedených dôvodov rozhodovanie o oslobodení od súdnych poplatkov spravidla nemôže byť predmetom ústavnej ochrany, pretože aj keď sa jeho výsledok môže dotknúť niektorej zo strán sporu, samotný „spor“ o oslobodenie od súdnych poplatkov vzhľadom na podstatu konania nedosahuje intenzitu opodstatňujúcu porušenie základných práv a slobôd sťažovateľa (III. ÚS 712/2014, podobne rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky vo veci sp. zn. III. ÚS 788/2009). Opodstatnenosť sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy prichádza do úvahy iba v prípadoch extrémneho vybočenia zo štandardov uplatňovaných v rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, ktoré môžu mať za následok porušenie ústavou garantovaných základných práv a slobôd, alebo tiež v prípadoch absencie primeraného zdôvodnenia tohto rozhodnutia všeobecným súdom.

S ohľadom na uvedené nebolo úlohou ústavného súdu prehodnocovať správnosť právnych záverov okresného súdu týkajúcich sa dôvodov neoslobodenia od súdnych poplatkov, ale preskúmať to, či jeho závery z ústavnoprávneho hľadiska obstoja v interakcii s ich odôvodnením, v rámci ktorého bol okresný súd povinný zohľadniť a fakticky preskúmať osobné a majetkové pomery sťažovateľky.

Okresný súd v napadnutom uznesení uviedol: „... 7. V konaní u žalobkyne neexistujú také osobné a majetkové pomery, pre ktoré by nebolo možné od nej spravodlivo požadovať, v súvislosti s podanou žalobou, splnenie poplatkovej povinnosti. Žalobkyňa v samotnej žalobe uviedla, že vo vyvlastňovacom konaní nadobudla sumu vo výške 13.251,47 €. Je preto nepochybné, že uvedené finančné prostriedky skutočne obdržala, a z nich je schopná súdny poplatok uhradiť, resp. mala a mohla pamätať na to, že súdne konanie, ktoré bude iniciovať, bude spoplatnené.

8. Za pomery odôvodňujúce priznanie oslobodenia a presun poplatkovej povinnosti na štát nemožno považovať stav, keď žalobkyňa disponuje dostatkom finančných prostriedkov, ktoré jej umožňujú zaplatiť súdny poplatok za podaný návrh na začatie konania, ktorý by bol v tomto prípade 1 309,50 € (položka 1 písm. a) Sadzobníka súdnych poplatkov tvoriaceho prílohu zákona č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov).

9. V zmysle vyššie uvedených skutočností a citovaných zákonných ustanovení, keď osobné a majetkové pomery žalobkyne neodôvodňujú jej oslobodenie od súdnych poplatkov, súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výroku tohto uznesenia a žalobkyne oslobodenie od súdnych poplatkov nepriznal.“

Ústavný súd na základe uvedených skutočností dospel k záveru, že okresný súd síce stručne, no jasne uviedol, na základe akých dôvodov dospel k záveru, že majetkové pomery sťažovateľky neodôvodňujú priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov. Ak teda okresný súd pri svojom rozhodovaní o žiadosti sťažovateľky zohľadňoval predmet konania (žaloba o zaplatenie peňažnej sumy), výšku sťažovateľke vyplatenej náhrady za vyvlastnené pozemky (13 251,47 €) a napokon a predovšetkým aj samotnú výšku súdneho poplatku (1 309,50 €), ktorá sama osebe predstavuje iba malú časť sťažovateľke vyplatenej náhrady, nemožno jeho právne závery z pohľadu ústavného súdu hodnotiť ako svojvoľné či arbitrárne.

Na základe uvedených skutočností ústavný súd sťažnosť podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

Z dôvodu, že sťažnosť sťažovateľky bola ako celok pri jej predbežnom prerokovaní odmietnutá, ústavný súd sa ďalšími požiadavkami sťažovateľky nezaoberal, pretože rozhodovanie o nich je podmienené vyslovením porušenia základného práva alebo slobody, k čomu v danom prípade nedošlo.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. januára 2018